

Sensorveiledning ordinær eksamen i emnene HOVBVP102 og HOVSOS102 høsten 2023.

Alle deler og spørsmål skal besvares. Jussdelen vektet 2/3 og sosiologidelen vektet 1/3 ved karakterfastsettelsen. Det er ikke tilstrekkelig for bestått karakter å bare gjengi lovbestemmelser eller pensumlitteratur. Besvarelsen skal samlet utgjøre maksimalt 2000 ord.

Del 1/Jussdelen:

Kandidatene har ved eksamen hatt jussundervisning i underkant av tre måneder, og har hatt et betydelig pensum å gjennomgå. Emnet kommer tidlig i studiet, og byr på utfordringer for de fleste. Dette skal det tas hensyn til ved bedømmelsen. Men det er en klar og formidlet forutsetning at oppgavene skal besvares ut fra lov, og at det skal henvises til lovbestemmelser i besvarelsene. Andre rettskilder som rundskriv eller forarbeider kan trekkes inn, men ikke erstatte lovverket. Juridisk teori må brukes med varsomhet, dvs. juridisk teori utgjør ikke et hjemmelsgrunnlag, men kan støtte ulike synspunkt/lovtolkning. Gode besvarelser bør ha en klar rettslig problemstilling, et riktig rettsgrunnlag, en kort drøfting av rettsgrunnlaget opp mot opplysningene i caset (subsumsjon), dersom utfallet er uklart er kravet til drøftelsene høyere, og besvarelsene må ha en tydelig konklusjon. Kandidatene bør gå rett på sak, være systematiske og behandle og drøfte ett spørsmål av gangen. Klart språk, korte setninger og riktige henvisninger trekker oppover. Mye utenomsnakk, lange gjengivelser av oppgavetekst eller lovtekst, dårlig disponering etc. er faktorer som vil trekke en besvarelse ned. Se ellers retningslinjer for karakterfastsettelsen avslutningsvis i denne sensurveilederen.

Spørsmål 1: Drøft og avgjør hvilke saksbehandlingsregler i lov 10. feb. 1967 om behandlingmåten i forvaltningsaker (forvaltningsloven) Kari Lie kan ha brutt. Begrunn svaret med utgangspunkt i loven.

Dette innledende spørsmålet handler i hovedsak om å finne riktig rettsgrunnlag i forvaltningsloven, og trekke en fornuftig konklusjon på grunnlag av dette.

Kandidatene skal finne frem til de rettslige problemstillingene som følger av oppgaveteksten over, og det er spørsmål knyttet til habilitet fvl. § 6, fvl. § 11 veiledningsplikt (annet ledd), og fvl. § 17 - utrednings- og informasjonsplikten som er det sentrale her.

Habilitetskravet har vært grundig behandlet i undervisningen, er omtalt i pensum Velferdsrett II kap. 2 og har vært del av en øvingsoppgave, så kandidatene bør ha et rimelig godt grunnlag for å besvare oppgaven. Den rettslige problemstillingen som skal drøftes er om Kari Lie var inhabil som saksbehandler. Rettsgrunnlaget er her forvaltningsloven 1967 § 6, første og andre ledd. Det bør være enkelt å se at Kari ikke faller inn under noen av de absolutte inhabilitetskriteriene etter første ledd, da hun ikke er i familie med Marte Kirkerud, eller knyttet til henne på noen annen måte som kommer frem av bokstavene a) til e). Det er her ikke nødvendig å gå gjennom alle bokstavene i første ledd, kandidatene bør raskt kunne gå over til å drøfte evt. inhabilitet etter andre ledd. Her er det særegne forhold rundt tilliten til Karis upartiskhet som er det sentrale. Avgjørelsen kan i seg selv ikke innebære noen fordel eller ulempe for Kari. Noen kandidater ser kanskje at Marte ikke har fremmet en habilitetsinnsigelse som part, noe som normalt ville hatt vekt. Det sentrale her er at kandidatene finner frem til rettsgrunnlaget i forvaltningsloven § 6, og klarer å bruke opplysningene i caset til en drøfting. Det mest sentrale momentet er at tilliten til Karis upartiskhet, og at deres kjennskap og historikk samlet sett gjør at hun burde ha overlatt saksbehandlingen til en annen. Barnas mobbehistorie og det at Kari Lie opptrer som fordomsfull mot Marte støtter dette syn. Kandidatene forventes å konkludere tydelig med at Kari Lie var inhabil som saksbehandler for Marte Kirkerud etter

forvaltningsloven § 6 andre ledd. Hvilke følger dette får for saken, er det ikke nødvendig å gå nærmere inn på her, og de som ev. bruker mye plass på dette bør trekkes for det.

Videre må kandidatene drøfte hvorvidt Kari har overholdt veiledningsplikten fvl. § 11 (annet ledd). veiledningsplikten har vært grundig behandlet i undervisningen, er omtalt i pensum Velferdsrett II kap. 2 (2.3.3) og har vært del av en øvingsoppgave. Kari er forutinntatt og avvisende til å behandle søknaden og yter ingen bistand. Marte er tydelig på sitt hjelpebehov. Kandidatene bør skrive noe om hva veiledningsplikten Kari har innebærer. Her er det nok mange som viser til *Lov 18 des. 2009 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltning* (Sosialtjenesteloven / sotjl.) § 17 og at NAV ansatte har et særlig veiledningsansvar. Kandidatene er bedt om å drøfte reglene i fvl., men oppgaven styrkes dersom kandidatene også viser til relevant særregel i sosialtjenesteloven. Dette kan imidlertid ikke setter som krav til kandidatene. Velferdsrett II (2022) s. 83 skriver tydelig at bestemmelsen i fvl. § 11 og sotjl. § 17 gir en plikt til NAV ansatte å gi veiledning om lovverk, andre ytelser og at svake grupper ikke kan avvises pga kapasitetshensyn. Kandidatene bør konkludere tydelig med Kari Lie har brutt veiledningsplikten, jfr fvl. § 11 (2).

Dernest må kandidatene drøfte hvorvidt Kari har brutt utrednings- og informasjonsplikten i fvl. § 17 (første ledd). Utredningsplikten har også vært grundig behandlet i undervisningen og er omtalt i pensum Velferdsrett II (2022) kap. 2 (2.5.1). Det sentrale her at bestemmelsen slår fast at forvaltningsorganet har et selvstendig ansvar for sakens opplysning. Det stilles krav til at Kari Lie har vært upartisk og objektiv, og at det ikke trekkes forhastede slutninger på grunnlag av et foreløpig materiale. Kari Lie avslår søknaden muntlig uten å innhente dokumenter/ytterligere informasjon om familiens økonomiske og sosiale situasjon. Det bør være relativt enkelt å konkludere med at «saken ikke har blitt så godt opplyst som mulig», jfr fvl. § 17 (1). Den gode kandidat viser også at til Martes barn ikke har blitt hørt, se fvl. § 17 (1) andre punktum.

Spørsmål 2: Drøft og avgjør om sosialtjenesten NAV i Solvik har adgang til å gi Lone Hansen innsynrett. Begrunn svaret med utgangspunkt i loven.

Innsynretten og retten til å bli representert med fullmektig er behandlet i undervisningen og i pensum Velferdsrett II (2022) kap. 2 (2.3.5 og 2.5.4) Her må kandidatene raskt kunne se at den rettslige problemstillingen dreier seg om Lone Hansen har innsynsrett iht. til fvl. § 18, jfr § 12.

Innledningsvis bør det slås fast at Lone Hansen ikke er part og følgelig ikke har innsynsrett/partsrettigheter etter fvl. § 18. Lone Hansen er jurist, ikke advokat. Lovens vilkår er at hun må legge frem en skriftlig fullmakt fra Kari for å kunne opptre som Karis fullmektig, jfr fvl. § 12 (4). Dette er ikke gjort, og kandidaten må derfor raskt konkludere med at Lone ikke har rett til å opptre som fullmektig iht § fvl. § 12 (1). Lone Hansen har derfor ikke rett til å foreta henvendelser i saken iht fvl. § 12 (3), og hun er heller ikke part iht § fvl. § 18.

Spørsmål 3: Drøft og avgjør om enkeltvedtaket og underrettelsen er i samsvar med kravene etter forvaltningsloven. Begrunn svaret med utgangspunkt i loven.

Oppgaven handler om hvorvidt vilkårene for utferdigelse og underrettelse av enkeltvedtaket i fvl. §§ 24, 25 og § 27 oppfylt. Krav til enkeltvedtak og dets innhold er behandlet i undervisningen, og i pensum Velferdsrett II (2022) kap. 2, spesielt pkt. 2.6.

Det er to problemstillinger som kandidatene forventes å ta stilling til; a) inneholder enkeltvedtaket en tilstrekkelig begrunnelse for avslaget? b) Skal underrettelsen av vedtaket inneholde hvilket klageorgan klagen skal rettes mot?

- a) Det rettslige grunnlaget er fvl. § 24 (1) og fvl. § 25. Her bør kandidatene bruke lovens vilkår på faktum (subsumsjon). Kandidatene må vise til at lovens vilkår i fvl. § 25 ikke er oppfylt siden det ikke foreligger henvisninger til hvilke vilkår som sosialtjenesteloven oppstiller og hvilke vilkår som ikke er oppfylt. Avslaget fremstår som summarisk og uten henvisninger til saksbehandlers vurderinger av Martes sak. Den gode kandidat skriver også at kravet til begrunnelse skjerpes ved avslag.
- b) Er det et vilkår at underrettelsen om vedtaket skal inneholde riktig klageinstans? Her må kandidatene finne frem til fvl. § 27 (3) som slår fast at underrettelsen skal inneholde klageinstans og den nærmere fremgangsmåte ved klage.

Noen kandidater drøfter kanskje mulige brudd på veiledningsplikten, hvilket ikke er reist som en problemstilling her. Gode kandidater viser at brudd på saksbehandlingsregler kan medføre at enkeltvedtaket blir ugyldig og må oppheves, se fvl. § 41.

Oppgaven er nok noe mer krevende enn de første, og vil kunne skille mellom de gode og de mindre gode kandidatene. Den største utfordringen vil bli å strukturere oppgavene, dvs. å skille de ulike problemstillingene fra hverandre. Det kan også by på utfordringer at loven skiller mellom underrettelse/innholdet i enkeltvedtak.

Kort om karakterfastsettelsen for jussdelen:

Karakter A eller B kan gis besvarelser som er systematiske, kandidaten finner de relevante problemstillingene og rettsgrunnlagene, og kommer frem til en fornuftig konklusjon etter å ha drøftet rettsgrunnlaget opp mot opplysningene i caset. Henvisninger og kildebruk bør være i samsvar med retningslinjene, og den språklige fremstillingen klar og tydelig. Karakter C eller D kan gis besvarelser som finner problemstillingene og rettsgrunnlagene, men som er noe mer mangelfulle mht. presisjonen i drøftingen og konklusjonene. Kildehenvisninger må være med, og den språklige fremstillingen må være mulig å følge, selv om det kan være noen uklarheter. Kravet til systematikk vil være noe lavere enn for en toppkarakter. Karakter E eller F kan gis besvarelser hvor fraværet av systematikk blir dominerende, og hvor kandidaten er gjennomgående usikker mht. å finne problemstillinger og rettsgrunnlag. Slike besvarelser er ofte preget av uklare eller manglende konklusjoner, og den språklige fremstillingen er usammenhengende og vanskelig å følge. For bestått karakter E må det være med noen form for henvisninger til lover, og kandidaten må kunne trekke opplysningene i caset inn i besvarelsen og konkludere i en eller annen form. Karakter F må gis kandidater hvor flere deloppgaver ikke er besvart, hvor rettsgrunnlag er helt fraværende eller drøftinger og konklusjoner er utelatt eller stikkordsmessige. Språklige fremstillinger som ikke gir mening, kan ikke oppnå bestått karakter. Det kommer ellers frem av oppgaveteksten at det ikke er tilstrekkelig for bestått karakter å kun gjengi lovtekst eller pensum, selv om det som gjengis er relevant for oppgaven.

Del 2/Sosiologidelen

Spørsmål 4:

Det er en åpen oppgave, der de kan hente fra mange deler av sosiologi pensumet. De som har fulgt forelesningene er forberedt på at åpne oppgaver løses bedre med tolkninger. I denne oppgaveteksten er det en tvetydighet som burde vært luket ut i kvalitetssikringen: «I sakens anledning». «Saken» kan her være notatskrivingen eller casen i jussdelen av oppgaven. Begge tolkninger er tillatt.

Undervisningen har vært sentrert omkring gatebyråkratens rolle. Foreleser har stort sett snakket om gatebyråkraten (frontlinjearbeideren/bakkebyråkraten) temaene hver gang, direkte eller indirekte. Det er gitt veianvisninger i pensum på kryss og tvers.

Et kjernepoeng, som likevel vil være litt krevende for mange, er at jussens fremstilling av rettsanvendelse og skjønnsrommet til gatebyråkrater, skiller seg fra fremstillingene i samfunnsvitenskapen. Gatebyråkraten har for det første et bredere mandat (ikke kun rettsanvendelse). Og for det andre, foregår rettsanvendelse litt annerledes enn det Boe (og andre jurister) fremstiller det. Ofte vil man ha en «magefølelse» (en fornemmelse av hva som er riktig) og så ser man om man klarer å beskrive virkeligheten slik, at det rettferdiggjør det man mener er riktig. Det er ikke alltid dette er mulig, hvilket fremgår av mitt eget (Nicolay) pensumbidrag (Kap 4 i Aamodt 2019). Men dette står som modell for gatebyråkratens rettsanvendelse.

Kari kan ta opp mange temaer i notatet sitt. Den inviterer til å se jobben hennes i et større perspektiv. Hun kan reflektere over hvordan hennes egen fagbakgrunn påvirket håndteringen i «sakens anledning». Her inviteres det også til temaer som fordommer. Det vil være en betydelig begrephåndtering dersom de ser at stigmatisering kan gjelde mer enn hudfarge, etnisitet, seksuell orientering osv, men at det handler helt generelt om stereotyper (for eksempel om mennesker fra bemidlede hjem, som i oppgave 1). Her er det mulig å trekke inn perspektiver fra mange steder i pensum, også sosiologiske retninger. De er forberedt på at de skal vise hva de kan av pensum (de som har vært på forelesning i alle fall). Oppgaven kan også vise til refleksjon omkring velferdsstatens overordnede målsetninger.

Kandidaten blir bedt om å nevne momenter i et refleksjonsnotat. Det kan trekkes inn momenter fra stort sett hele den velferdsstatlige og sosiologiske delen av pensumlista. Om det vises kjennskap til flere pensumbidrag er dette å regne som en jevnt god besvarelse. Om det vises god forståelse av disse pensumbidragene, skal det regnes som en meget bra besvarelse, eller bedre.

Andre momenter som skal vurderes som meget bra eller bedre:

- Om kandidaten knytter an til gatebyråkratens mandat
- At «hvis x så y» brukes til å binde det sosial-/barnevernfaglige med jussen.
- Sosiologiske perspektiver på situasjonsbeskrivelsen (inkludert mulig selvrefleksjon rundt stigmatisering)
- Om folkehelseperspektivet eller tverrprofesjonelt samarbeid trekkes inn
- Organisasjonsmål (som arbeidslinja)
- Velferdsstatens høyere formål, som for eksempel folkehelse

Disse punktene inneholder hver for seg flere underpunkter som kan trekkes inn. Punktene er også overlappende, men hvis studenten nevner to av disse er dette å regne som et adekvat svar (C). For et bedre resultat, bør svaret vise sammenhengen mellom momentene (som at fordommer påvirker situasjonsbeskrivelsen).

Gatebyråkraten er for øvrig behandlet flere steder på pensum.

- Det er beskrevet i Eriksen 2001 og Studsrød 2019.
- Brodtkorp og Rugkåsa bruker ikke begrepet selv, men «bakkebyråkrat» er anvendt i kapittel 2 (som er pensum for hovbvp, og i 101 for sosarb).
- Det brukes ikke direkte av Ohnstad og Hirst (kapittel 10 i Velferdsrett II), der snakker de om førstelinjetjenesten, men temaet berøres. Sidene 533-544 er utpekt som særlig relevant for studentene.
- For ikke å glemme Johansen 2019 om rotete rettsanvendelse.

- «Bakkebyråkrat» er omtalt hos Oterholm og Berg i Grunnboka. Skjønn i barnevernet er omtalt samme sted i kapittel 14.
- «Velferdsarbeideres» vilkår og skjønnsutøvelse er omtalt kapittel 4 i Halvorsen, Stjernø og Øverbye. («Bakkebyråkrater» er omtalt i kapittel 5, pensum på hovsos 101).